

לקידום היידע בענפי המקנה

דברים עם קבלת "פרס חיים צימרמן" של "החקלאית" לשנת תשמ"א, שפיים, 10.3.81

מאת רענן וולקני

על חיים צימרמן ז"ל ועל הפרס

נעים ומרגש להימנות עם הזוכים בפרס חיים צימרמן ז"ל. מאז הצטרפתי לאנשי המקצוע, לפני כיוכל שנים, ועד לפטירתו של חיים צימרמן — נהניתי ממגעי אתו. "החקלאית", שבראשה עמד במשך כ-30 שנה, היוותה את תוכן חייו. איכות שירותיה ותרומתה המקצועית והכלכלית היו בעיניו המדדים הבלעדיים לזכות קיומה ולהצלחתה. עניו, רב-חן, רגשן ואוהב בני-אדם, ניחן בחוש הומור עדין, וחיוך של טוב-לב כמעט תמיד היה נסוך על פניו. התקנאתי ביכולתו לרדת לעמקן של סוגיות מקצועיות ומינהליות, הגם שלא נמנה עם חובשי ספסלי מוסדות המחקר. הערכתי מאוד את השקט והשלווה שבהם ניהל את ישיבות האגודה. הגם שהיו בינינו חילוקי דעות מקצועיים ומינהליים — היה ונשאר בעיני דמות חלו-צית צנועה, רבת יכולת, חריפת שכל של בר-אוריין, אבהית ותרבור-תית שכדאי להידמות אליה. בזכות אלו ובשל אהבתי אותו ויתרתי על עיקרון, שהחזקתי בו זמן רב: הענקת פרס על הישגים או על תרומה מקצועית — מוטב לתת "בתקופת העשייה". כיבוד גימלאים — נוהג יפה ככל שיהיה — אינו משרת את המטרה העיקרית, שהיא — לעודד את העושים במלאכה. מכל מקום, אני מציע לווע-דות הפרסים לבדוק גישה זו.

עם ייסוד בית-הספר לרפואה וטרינרית

ברצוני לנצל בימה זו כדי לברך את המוסדות והפרטים, שהחליטו

על פתיחת בית-ספר לרפואה וטרינרית בישראל. כמי שהיה חבר בוועדה הראשונה שבדקה נושא זה, ביזמתו של ד"ר שלמה פרוינד — מוכרים לי השיקולים בעד ונגד, וידועים לי חילוקי הדעות החרי-פים בין המחייבים לבין השוללים. נקודת המוצא שלי מבוססת על יוכל שנות עבודה במקצוע במוסדות המחקר החקלאיים ועל הקשרים עם המשקים בישראל, ועל ההתקדמות המופלאה שחלה ברוב ענפי החקלאות בארץ.

שנים אחדות לאחר שהחלו לימודי החקלאות באוניברסיטה העב-רית, בטרם היות הפקולטה לחקלאות, היו בארץ אגרונומים מפורס-מים בעלי ידע וחזון, שבאו ממיטב אולפני המדע בחו"ל. רובם התרכזו בתחנת הנסיונות של הסוכנות היהודית ובפיק"א. אינני מזלזל בתרומתם; אולם כאשר דנו בפתיחת בי"ס גבוה לחקלאות — סברו רבים, לרבות חלק מהאגרונומים, כי "אין לנו צורך ואין לנו היכולת, האמצעים והתקציב לקיים מוסד בעל רמה; לכן מוטב שהמעוניינים ילמדו בחו"ל. זול יותר למדינה-בדרך לקלוט אגרונו-מים מחו"ל. מה עוד שאם יתקיימו הלימודים כאן — יהיו יותר מדי אגרונומים; ומה הם יעשו? יסעו לחו"ל לנצל את ידיעותיהם? די לנו ב-10—15 אגרונומים הבאים ארצה מדי שנה".

אם מותר לי להזכיר בהקשר זה, את דעותיו של פרופ' יצחק וולקני ז"ל, מחלוצי המדע החקלאי וממייסדי המחקר החקלאי השמושי והעיוני, אציין שהוא עמד בכל תוקף על פתיחת קולג' לחקלאות. הוא סבר כי כל השיקולים והנימוקים נגד אינם שיקולים כנגד התועלת שתצמח, ואמנם צמחה, תודות לפיתוח מחקר ולצבירת

פעולה חשובה נעשתה בשיפור הדיור של הבקר. ביזמת רענן הוקמה ונוסתה הסככה (במקום הרפת הסגורה) — ונתגלתה כנוחה יותר מבחינה אקלימית ברוב אזורי הארץ. רענן שקד על ההקלה בעבודת החליבה, שבעבר נעשתה בידיים. הוא בחן אמצעי חליבה מיכאניים שונים, והדריך את העובדים בשימוש תכליתי בהם.

כשנתפרסמה ההצלחה בהשכחת הבהמות באמצעות ההזרעה המלאכותית — פעל רענן מיד כחלוץ גם בתחום זה. הוא ערך ניסויים בהזרעת בקר בעדר שעמד לרשותו, ואחר-כך אימן את העובדים של מכוני ההזרעה שהוקמו בארץ.

תוצאות המחקרים של וולקני ועוזריו נתפרסמו בכתבי-עת מדעיים בארץ ובחוץ-לארץ. וכן דאג רענן לכך שהתוצאות המעשיות של המחקרים והניסויים יפורסמו בכתבי העת החקלאיים הפופולריים שבארץ. לידיעתם ולתועלתם של העובדים בענפי בעלי-החיים למעשה.

זה שנים רבות משמש רענן כעורך המדור לבקר בירחון "השדה", ובנוסף לעריכת המקצועית של פרי עטם של אנשי המקצוע בארץ — הוא מוסיף מדי פעם "חידושים" מהמתרחש בתחומי הטיפול, ההזנה והטיפול בארצות חרץ.

יש לברך את רענן, שיוסיף להדריך בכתב ובעל-פה את המבקשים, אף כי מחמת גילו פרש מפעולותיו במוסד שהקים.

בהזדמנות זו אני מביע את תודתי האישית לרענן, על שהודות לממצאיו, במחקריו ובניסויים שלו, נתאפשר לי כמשך עבודתי כמדריך להסתמך על עבודות שנעשו בארץ, ולא להסתפק בתוצאות מחקרים שנערכו בחוץ-לארץ בלבד.

ידע ברמה הנדרשת לחקלאי מתקדם, בעזרת כוחות מקומיים בתנאים המקומיים, ותודות להם.

אין לי ספק, שאלו שיוטל עליהם התפקיד של ייסוד בית-ספר לרפואה וטרינרית יעשו, בתחילה, שגיאות כפי שעשינו אנחנו כש-הקימונו את הפקולטה לחקלאות: יעתיקו שיטות הוראה ונושאי לימוד כפי שכל אחד מהם חווה והתרשם בהיותו תלמיד בחו"ל, כאלה שלא כולם יתאימו לצרכינו. במקרים רבים ישגו, ואולי אף שגיאות קשות. אין מנוס מכך. אולם כעבור 3-4 מחזורים תתחיל להוצר בארץ תשתית של רפואה וטרינרית מעוגנת ומבוססת על הישגיו וצרכיו של הבוקר הישראלי, בתנאי המשק והאקלים הכפויים על בהמותינו. עם כל ההערכה לידיע הנרכש והחייב להירכש גם בעתיד במכללות בחו"ל — רוב הבעיות המיידיות והדגשים שם אינם כפי שהם בארץ, וגם השגות הבוקרים שם שונות מהשגותיהם ומגישתם של בוקרינו. אם מותר להתבדח, אני די בטוח שאף אחד מהמתנגדים להקמת ב"ס לוטרנירית לא יסרב ללמד בו, אם וכאשר יוזמן לכך. כך קרה גם כשנוסדה הפקולטה לחקלאות. אני צופה ליום, שבו תתפתח אסכולה וטרינרית מקומית במקביל לחקלאית. מה חסר לנו כדי להשיג זאת, וממה נחשוש? החסרות דוגמאות של הצלחה? הנה: בתי-ספר מצטיינים לרפואה הומנית, תעשייה רפואית — מיכשור ותרופות מעולים, מכון וטרינרי משובח, רופאי שדה בקיאים, פקולטה לחקלאות מבין הטובות. האין בכל אלו משום ערובה לדמותו של הוטרניר תוצרת ישראל? המידע החשוב המצוי בחו"ל זורם בדרכים נוספות: השתלמויות, סיורים ועוד, וללא ספק תהיה בו תועלת.

ראו, מה תרמה הפקולטה לחקלאות לקידום החקלאות. ראו מיהם רוב חוקרי מינהל המחקר החקלאי והפקולטה, מי מצוי במכוני התערוכות, במשקים, בחברות החקלאיות המסחריות, הטכניות, הפרמקו-

לוגיות, במיכון החקלאי, ואילו מוסדות קולטים חוקרים העולים מחו"ל. מדוע יהיה אחרת לגבי תלמידי בית-הספר לרפואה וטרינרית?

איך להשיג ולהחזיק פרט-שיא!

לפני שנים אחדות, בכינוס שנתי של התאחדות מגדלי הבקר, הצעתי שנכין את עצמנו מבחינה מקצועית, לקראת תנובה ממוצעת של 12 אלף ק"ג חלב לפרה. מאז נערכו, פה ושם, מחקרים העשויים לעזור בהבנת צרכיה של פרה כזאת. אולם לדעתי לא נעשה די, ולכן אנו דורכים או מדשדשים במקום. אל לנו להמתין למקרה, שבמשק זה או אחר תגיע תנובת החלב לממוצע הנזכר. שיאים חולפים, יפים ככל שיהיו — אינם מטרה. המטרה היא להגיע לשיאים ולהחזיק בהם בלי לפגוע בפרה, ובו בזמן להשיג יתרונות כלכליים נוספים. בספרות המקצועית אין נתונים בדוקים ועצות נבונות, איך להשיג ואיך לקיים עדרים כאלו. לכן צריך ללמוד את צרכיה התזונתיים והסביבתיים ואת התכונות האנטומיות והסגולות הפיסיולוגיות של פרט שיא, ולבדוק איך ליישם ידע זה במשק, ועד כמה אפשר להיעזר בשיטות טיפוח מתקדמות. זו עבודת צוות מסובכת וממושכת. אני מכיר רבים מהחוקרים ואנשי המעשה בישראל, ומשוכנע שבכשרם האינטלקטואלי ובידיעותיהם המקצועיות הם יכולים להתמודד עם סוגיה זו ביסודיות.

אני מציע, שההנהלה שתיבחר להתאחדות מגדלי הבקר תקים ועדה, שתבדוק הצעה זו בשלמותה או בחלקיה. לשם ביצוע למעשה — אפשר להשתמש בכספי "קרן המחקר", המסורה לפיקוחה של הנהלת ההתאחדות.

אם כבר הזכרתי את "קרן המחקר" — יש לי משאלה נוספת, ממשתתפי כינוס זה או מוועדת הביקורת. בקשתי היא שתיבחר ועדה, בלתי תלויה, כדי לברר מהן הסיבות שגרמו נתק או אי-הבנות בין הנהלת התאחדות מגדלי הבקר לבין החוקרים, ועדה שתיישר את ההדורים ותאפשר חידוש הפעילות המחקרית. במצב הקיים, הנפגעים היחידים מכך הם החוקרים הישראלים זוכים בהערכה רבה בארצות רבות, ודבר זה מאפשר להם "לרעות" על כרי דשא עשירים ונדיבים. לא שהם רצו בכך; אלא, מכיון שאפשר להשיג תקציבי מחקר מחו"ל — הם יכולים לכוון את מחקריהם כרצונם. על מה אפוא תלינו? אנא, תנו דעתכם על כך, וללא דיחוי.

איכות החלב המשוק

זה הדבר החשוב ביותר, שעליכם להשתלט עליו. עד שלא תשווקו חלב נקי — מחמרי הדברה ומתרופות שמקורם במספוא, מכללך הבא מהבהמות עצמן או מן המבנים והכלים, וכל עוד לא יקטן מספר החידקים וישופרו טעמו וריחו של החלב — לא השלמתם את המלאכה. כל הישגים האחרים, מרובים ומכובדים כשלעצמם, אינם צריכים ואינם יכולים לחפות על הכישלון של איכות חלב ירודה.

כבעל ניסיון בנידון זה מראשית עבודתי כרפתן, אני יודע שהשגת המטרה במלואה היא רק עניין של תשומת-לב ושל רצון טוב. אם תתמודדו עם סוגיה זו, לא רק שהחלב יהיה נקי וריחו נעים, אלא גם המבנים וגם הפרות ייראו אחרת מכפי שהם נראים כיום. אז תוכלו גם אתם ליהנות מהישגים המקצועיים, בלי שיזכירו לכם את הנזק שעלול לגרום החלב, שאתם כה טורחים לייצרו ולשווקו.

פרס צימרמן תשמ"א הוענק גם לבוקר הוותיק מיפעת

שלמה דורי

בר-סמכא בענף ופעיל בהתאחדות מגדלי הבקר

ברכת "ישר כוח" לו!"

"השדה"